

KISGRAFIKA

61. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztő: Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

Reich Károly grafikája, 99×59

T A R T A L O M

Győrffy Sándor: „Arcok és álarok”. '57 Palásti Erzsébet tárlata

Vasné dr. Tóth Kornélia: Megnyílt a IV. Hatvani Kisgrafikai Biennálé (2022)

Vasné dr. Tóth Kornélia: Az apja nyomdokaiba lépő Nagy Árpád Dániel (1922–1985) grafikus centenáriuma

Gál József: Grafikák a Savaria Urbanisztikai Nyári Egyetem hallgatóinak

Vasné dr. Tóth Kornélia: Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban. Petrikovits László (1901–1972)

Várkonyi Zsolt – Vasné dr. Tóth Kornélia: Várkonyi Károly kisgrafikai alkotásjegyzéke (VII.)

HÍREK – EGYESÜLETI HÍREK

2022/3

„ARCOK ÉS ÁLARCOK”. '57 PALÁSTI ERZSÉBET TÁRLATA

(A 2022. március 10-én Budapesten a Csokonai Művelődési Ház Palota Galériájában elhangzott kiállításmegnyitó szerkesztett, rövidített változata.)

Arcok és álarcok. Arcunk testünk legjellegzetesebb, mondhatni legfontosabb része, legalábbis a kommunikáció által szükségszerűen előírt kérdések megválaszolása szerint. Hiszen mi másról ismerhetnénk fel elsősorban egymást, ha nem arcunk egyedi voltáról, csak ránk jellemző „istenképűségünkről”. Huszonhét arc avagy álarc, mögöttük Palásti Erzsébet arca. Közülük csak egynek adta az *Önarckép* címet. Kőbe zárt önarc, mellette *Kőbe zárt próféta* arca. Szemük csukva, nincs szükségük a külső látásra. A próféta titka a belső szemmel való látás.

Erzsébet álarc-arcainak megnevezésekor visszanyúl az európai kultúrtörténet ismert toposzaihoz, így a görög-római-perzsa kultúrkörben élt jósnők (szibillák) névvel ellátott művei esetében is (*Jósnő 1–4.*). Ők az antik hagyomány szerint isteni ihlet általi látnoki képességük birtokában fedték fel a jövőt. Gyakori megjelenített alakjai voltak a festészet legnagyobb mesterei, például Giotto, Jan van Eyck, Raffaello művein. Legismertebb Michelangelo öt monumentális jósnője a Sixtus-kápolnában. Az itt látható jósnők bizony nem ilyen kellems külleműek. A gyűrt, gyötört arcok jóslatai inkább a Jeremiás siralmaihoz lehetnek hasonlatosak.

Az elrejtett arcformák egyre erőteljesebben deformálódó álarcformákká alakulnak. Az *Apostolok* hat portréja esetében kezdetben még fellelhető némi archaikus ábrázolásból való kiindulás, avagy korai ikonportréra való utalás, de a hármasszámú kép már teljes mértékben a geometriai elemekre bontás – nevezzük dekonstrukciónak – eredménye. A hat krétarajz nem követi a Szentírás által megnevezett tanítványok ikonográfiai ábrázolásainak hagyományos módszerét, például a felismerhetőséget elősegítő attribútumok megjelenítését.

Hasonló módon érdemes közelíteni a két *Sámán*nak nevezett képhez és a hozzájuk kapcsolható *Révülés* címűhöz is. A *Sámán 1.* erőteljesen színezett, mind geometrikus, mind organikus rajzi megjelenítése távol esik egy hagyományos sámánábrázolástól, sőt arra való utalástól is. Ugyanakkor a másik mű részleteiben megjelennek realiztikusabb arcelemek, illetve a szarv, a sámánok rituális ruházatának egyik ismert jellegzetessége. Ők azok, akik őseiktől öröklött képességeik révén kapcsolatot teremtenek a túlvilággal, értelmezik az onnét jövő üzeneteket. Mindezt révüléssel érik el.

Erre utal a *Révülés* – a képsor egyik legrealiztikusabban megfestett – alakjának szimbolikája, a lélek „utazásának” raj-

zi megjelenítése. Talán fenti művekhez kapcsolható a *Szent ember a Bálványoson*. Hiszen a Torjai-hegység részét képező Bálványos-hegy alatti alvó, de nem inaktív vulkán gázfeltörései felvillantják „a pokol közelségét”, és bizony elkel ott egy szent ember.

Az egyetemes gondolat születése és a rejtőzködés mélyrétegei inkább az emberi psziché kutatásának festményekben megfogalmazott lépcsőfokai lehetnek. Szubjektív eszközökkel, művészi átalakítással, transzformáció útján létrejött művek ezek is.

Megformálási módjuk, alkalmazott rajzi, festési technikájuk, színviláguk ellenére is összetartozónak gondolom az *Elmélyülés* és a *Meditáció* címekkel ellátott műveket. Az *Elmélyülés* szikár arcú, erőteljes, de mégis barátságos vonalakkal megrajzolt portré, az önmaga lelki, de talán testi tulajdonságait is vizsgáló, fejformája és ruházata alapján inkább kele-

tinek mondható, belső nyugalmat megtalált ember példázata. Homlokán felerősödnek a narancsszínű vonalak, amely szín az életöröm, kreativitás, meggyőzőerő, a szakrális csakra színe. A *Meditáció* viszont teljes komponáltságában és színeiben felismerhetően viseli a keleti kultúrkörben gyakori, egyfajta általánosan használt képtípus jellegzetességeit, persze a Palásti Erzsébet által kialakított vonalvezetés, képi absztrakciónak alkalmazásával.

Két kisebb mű utal Erzsébet kedves témájára, *Assisi Szent Ferenc* lelki közelségére. A cecuzarajz arca mintegy összegzése a többi arcnak és álarcnak, nem az ikonografikus ábrázolások megszokott, átszellemült fiatal férfiarca. Ezek az arcvonások egy bölcs, a földi léten túllépett szent figyelő és intő képmásának lelki vetületei. A linómetszet-változat pedig egy

katedrális fénylő üvegablakainak emlékét idézi. Mind a rajzon, mind a metszeten elválaszthatatlan társa a madár. Legismertebb és talán legkedvesebb legendája szerint prédikált a madaraknak, akik értették a szavát.

Végezetül a kiállítás számomra egyik legfontosabb képe: *Jézus utolsó éjszakája*. A szoborszerű, mintegy talapzaton kuporgó alak kompozíciója és vonalvezetése emlékeztet pár évvel korábbi rajzaira, például *Álmodók*, *Emlékmű*. Az utolsó éjszaka története az egyik legismertebb bibliai jelenet, évszázadok óta állandó témája az európai rajz- és festőművészet jelesei.

Íme létezésünknek egyik legkifejezőbb megnyilvánulása, a látható és a láthatatlan valóság állandó jelenlétének önmagát megmutató rendben való rögzítése, a transzcendenciát megelő ember képkalkoló lelkének, érzelmeinek tükröződése műveiben hitünk és tudásunk szerint.

Gyórfy Sándor

Palásti Erzsébet: *Önarckép, krétarajz* (2019), 700×500

MEGNYÍLT A IV. HATVANI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉ (2022)

*A Hatvani Galériában
2022. május 14-én elhangzott megnyitó szövege.*

Tisztelt Közönség! Kedves Grafikabarátok!

Szeretettel köszöntök mindenkit a IV. Hatvani Kisgrafikai Biennálé (2022) alkalmából, melyet 2016-tól rendez meg két évente a Hatvani Galéria. Köszönet a szervezőknek, akik az 1970-es évektől Keszthelyen, Tihanyban, majd Újpesten tartott, de megszűnő kisgrafikai biennálék újraindításával hagyományt teremtettek. A koronavírus-járvány miatt sajnálatos módon az előző, 2020-as tárlat eredményhirdetése és megnyitója online térben zajlott, annál nagyobb öröm, hogy most újra szemtől szemben találkozhatnak az alkotók a közönséggel, az első reakciók, vélemények közvetlenül hangozhatnak el. A több száz beérkezett alkotásból a zsűri – és persze a grafikusok – munkájának köszönhetően 97 alkotótól több mint 150 mű szerepel a kiállításon. A bírálóbizottság tagjai voltak: Tompa Z. Mihály galériavezető, újságíró, az esemény fő szervezője; dr. habil. Szepessy Béla grafikusművész, a Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézetének igazgatója; Herczeg István grafikus- és festőművész; Bugyi István József grafikusművész, a rendezvény megálmodója és másik szervezője. Az ő értékelő tevékenységük nyomán állt össze ez a teljességében és részleteiben is impozáns, a mai kortárs kisgrafikáról több szempontból átfogó képet adó tárlat.

Mielőtt belekezdenék a részletes bemutatásba, emlékezzünk meg a 2021-ben elhunyt, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Gyulai Líviuszról – a kiállítás egy része tisztelgés az ő munkássága előtt. A Kossuth-díjas grafikusművész így nyilatkozott a művészet szerepéről: „Utazóféle vagyok. De sosem csak átutazó. Arra vágyom – s tudom, e kívánságom mind elérhetetlenebb –, hogy elidőzhessenek egy-egy munkám világában, a képzelet számomra nagyon is valóságos színhelyén.” Engedjék meg, hogy e vezérgondolat jegyében most én is – kilépve a valóságos időből és térből – a jelen pályázat képei által egy képzeletbeli utazásra hívjam Önöket, hogy együtt élhessük át, amint a képzelet valósággá válik!

A tárlaton körbenézve örömmel szembesülhetünk azzal, hogy a kisgrafika műfaja milyen fontos szerepet tölt be a mai világunkban, amikor pedig a gigamánia, az óriásplakátok, a felhőkarcolók korát éljük. A pályázati kiírás szerint a grafikák mérete nem haladhatta meg 20×20 centimétert. Tenyérynnyi csodákat láthatunk tehát a falakon, melyek koncentrált figyelmet, közelhajolást igényelnek. Nem felületes szemlélést, hanem apró részletekbe menő vizsgálódást a vonalak és színek kavalkádjában, a művek sűrű motivikus hálójában, vagy éppen a vonalak és formák távoli összekapcsolódásában. Irodalmi párhuzammal élve, ahogy az epigrammában a szövegbeli tömörség, a kisgrafikában a motivikus koncentráció a lényeg, ezért is tekinthető a kisgrafika a képzőművészet epigrammájának. Az alkotók nemegyszer sorozatokban gondolkodnak, ami tovább szélesíti a grafikák értelmezési tartományát és a művek kapcsolódási pontjait, koherenciáját. A technikában is sokféleség uralkodik, a kitett művek klasszikus sokszorosító grafikai eljárással készültek, található köztük linó- és fametszet, foltmaratás, borzolás, rézkarc, rézmetszet, hidegtű, szitanyomat, heliogravűr, kollográfia és vegyes technika.

A nézőpontok, hangnemek, stílusok és technikák polifóniájába elmerülve engedjék meg, hogy kiemeljek néhány vezérmotívumot, műcímet és alkotást, és kérem, a név szerint nem említett grafikusok is érezzék megszólítva magukat!

Lénárt Attila: *Újjászületés*, C3+C5 (2022), 192×195

A művek középpontjában az emberi és természeti viszonyok, korrelációk, történetek állnak. A létezés ellentétes pólusai, a születés és az elmúlás, az élet és a halál princípiumai állnak egymással szemben, erre reflektál Lénárt Attila *Élet-út*, *Elmulás*, *Újjászületés*, Frömmel Gyula *Születés*, Bugyi István József *Öröklét*, Miskolczi Orsolya *Memento mori* [emlékezz a halálra] című munkája. A két pólus szembenállását, *Extinct or existing* [kihalt vagy élő] mutatja be Havasi Tamás ex librisén Havasi Panna Flóra, aki egy másik kisgrafikán – Dante műve nyomán – a túlvilág, a *Pokol* egy részletét is élénk tárja.

Az élet releváns részét képezik az emberi kapcsolatok. A mai digitális kultúrában – az utóbbi időszakban a pandémia miatt különösen – megnövekedett a távkapcsolatok szerepe, korunk tünete lett a közelségtől való félelem. A művészet erre reflektálva még hangsúlyosabban képviseli az én, a szubjektum összetartozás, együttlét iránti vágyát. Ezt szövegezik meg a következő, már címükben is kifejező grafikák: *Kapcsolatok I-II.*, *Együttlét*, *Ketten I.*, *Összetartozás I-II.*, *Összefonódva*, *Féltő szeretet*, *Érzelem*, *Belső utakon II.*, *Üzenet – egy pillanatnyi gyöngédséggel*, a művek alkotói közt Papp Nikolett, Bugyi István József, Drozsnik István, Kántorné Bódi Ilona, Berencsik Boglárka, Budai Tibor, Dsupin Petra, Jámor-Mihályi Mónika és Ráskai Szabolcs. A bonyolult *Női lélek* megrajzolására vállalkozott Jakobi Anna Mária.

Istenembere! – ki vagy te?, Istenembere! – hová mentél? – teszi fel a kérdést Madaras László két szuggesztív erejű grafikája. A Bibliában azok az emberek kapták ezt a megjelölést, akik Istennek valamely különös szolgálatára rendelt választottai voltak, elsőként Mózes próféta. A címbeli megszólítás rejtett összefüggésben felidézti Gábiel arkangyalt, hisz nevének jelentése Gábiel-Él, azaz: „Isten embere”, „Isten ereje”. Ilyen értelmezésben a két műcím a reményt, a jó hírt hozó angyal hiányát fogalmazza meg, és – ugyancsak itt a tárlaton – egy Vén Zoltán-grafika (*Gábiel őrangyal*) választ is ad arra, hol

találjuk: a megszokott attribútumai (hírnökbót, trombita, kereszt, jogar, glóbusz, liliom, olajág) helyett Gábiel arkangyal hadisisakban, szuronyos puskával, kézigránáttal, törrel és lábainál buldoggal örködik egy kapunál. Már csak a hatalmas szárnyai utalnak angyal mivoltára, az istentelen világban deszakralizálódott.

Vén Zoltán: Gábiel őrangyal, C2 (2021), 135×100

A kiállítás képein feltűnő állatok – orrszarvú bogár, hal, polip, hangyász, madár, disznó, kutya, mitikus sárkány és fénix stb. – részben az emberrel való kapcsolódási pontjukban jelennek meg (erre példa Herczeg István *Zsákmány* című alkotása); részben önmagukban, megszokott életterületükben és cselekedeteik közt; máskor szimbolikus értelmet nyerve. Pató Károly *Háború* című fametszetén az elsötétülő, romba dőlő város felett lépegető sertés a gonoszság megtestesítője, mely képnek napjainkban szomorú aktualitást ad a hatalmas rombolást okozó, sok áldozatot követelő orosz–ukrán háború.

Az ember- és az állatvilág kontaktusának egy teljesen más szemléletű, leheletfinom ábrázolása a portré előtt elreppenő madártoll, Hegedűs 2 László pihekönnyű, légi kompozíciója (*Arc*).

A vízi világhoz kapcsolódóan – szintén Hegedűs egyik, a kiállítási meghívón is szereplő grafikáján (*Ábra*) – a rákmotívum mögött feltűnő, navigációt segítő tengerészeti tájoló az utazás tematikáját evokálja, míg a rák a haladással ellentétes pólusként a lassúság, a mozdulatlanság és a hátrafele lépegetés szimbóluma. Hegedűs művének specifikuma a két képi elem, az élő és az élettelen, a biológiai és a mechanikai szerkezet aprólékosan kidolgozott formájában, szimmetriájában rejlik, ahogy az ábrán vizuális szimbiózisba kerülnek egymással. „Forma dat esse rei” [a forma adja a valóság lényegét] – vallja a művész.

Török Tamás *Viharmadár*-sorozatán nem a cím alapján várt vízimadarat, albatroszt látunk, hanem kezdetleges, fából és kőtelegekből épített, kerekeken guruló, kipányvázott, megtépázott madárszerű repülő szerkezetet, mely felidézi a zseniális itáliai polihisztor, Leonardo da Vinci kezdetleges repülőgépterveit.

A szárazföldet sűrű növényhálók, indázó virágmotívumok (*Burjánzás*) és *Héliosz fái* 1–2. borítják be Nagy Bernadett és Ducsai Zoltán kompozícióin. Sinka Péter inspirációit a természeti formák mintázataiból meríti, erre példa organikus *Kéreg*-sorozata.

A dió ősi Krisztus-jelkép, az élet és a termékenység szimbóluma, ahogy a dió a héjában, a Megváltó anyja méhében, majd a sziklasírban rejtőzködött. Szent Ágostonnak tulajdonítják a következő hasonlatot: „A zöld burok keserősége az Úr szenvedését fejezi ki. A fás dióhéj Krisztus keresztfája, és belül az édes mag, a dióbél maga Krisztus, az élet...”. A *Dióhéj* című Frimmel Gyula-grafikán a kettétört dió képe mellett feltűnő hajó ilyen kontextusban értelmezhető az egyház jelképeként, mely hasonló a tengeren hánkolódó hajóhoz, az előképe Noé bárkája.

A képek ikonográfiáját tekintve az ember környezetébe tartozó tárgyak (fotel, pad, hordó, konyhai edény stb.) általában önmagukban szerepelnek, nem használat közben látjuk őket. Az üveggolyó szokatlan társításként orrszarvú bogárral és rongydarabbal kerül közös képre Frimmel Gyula alkotásán (*Üveggolyó*). Köhegyi Gyula népies elnevezésű műve (*Kolonc*) gémeskút vízszintes vízkiemelő rúdjának végén levő ellensúlyt jelenít meg, amely esetünkben egy vödör és egy kerék.

Köhegyi Gyula: Kolonc, X3 (2020), 108×65

Jónás Péter *Pad-idézetek I–III.* címmel nem padra írt idézeteket mutat be, amire a sorozatcím alapján gondolnánk, itt az ebből fakadó hiány okoz feszültséget. A *Kobaltkép csend* színesztéziás cím két érzékterületet, a látást és a hallást kapcsolja össze, a kékített konyhai csendélet alkotója Király György. Az *Eltűnő határok* kidőlt fakerítése a szabadság fogalmát is aszociálja Vitárius Nikolettá rézkarcán. Az emberi sors kiszolgáltatottságának jeleként az emberalakok tárgyasulva mint marionettbábuk jelennek meg Kun Anasztázia grafikáin (*Marionett I–III.*).

Az irodalmi és képzőművészeti művekre való reflektálás kitágítja egy kép asszociációs körét. Jean-Antoine Watteau *A bohóc* (Gilles, 1719) című rokokó festményét értelmezi újra Kiss Botond András *A nagy Gilles háza 1–3.* című sorozata, mely a színész-, általánosabban a művészlétet jeleníti meg a maga abszurdításában. A házat kinövő Gilles nagyra növesztett alakja egyszerre tükröz ironiát, szomorúságot, szorongást és melankóliát.

Mihail Bulgakov *A Mester és Margarita* című polihisztorikus, szatirikus regényének misztikus, szürrealisztikus szimbolikája elevenedik meg Kertész Dániel grafikai sorozatán, melynek – a regényhez hasonlóan – többször ismétlődő eleme a hold motívuma, ami az enyhülést, a megváltás ígértét hordozza. A holdra vetődik Berlioz lapszerkesztő tekintete a halála előtti pillanatban, mielőtt a villamos levágja a fejét (Kertész Dániel: *A Mester és Margarita*, 1.). A hold világítja meg Margarita ablakban álló meztelen alakját (2.), feltűnik a koporsó és a háromágú gyertyatartó mellett (3.), és a repülés állandó velejárója is. A kitörő vihar eszkatologikus jelentést hordoz, Woland és kíséretének távozása az Apokalipszis lovasait, a végítéletet parafrázálja (4.).

József Attila egyik kései költeménye a *Bukj föl az árból* (1937) című, melyben a pokoljáró költő a mélységből kiált Istenhez. A poéta egyszerre ura és kiszolgáltatottja az egymással szembeesülő erőknek, a vad tengernek, ahogy Szolláth Katalin a vers nyomán készült grafikája is igen érzékletesen kifejezi: „Vad, habzó nyálú tengerek / falatjaként forgok, ha fekszem, / s egyedül. Már mindent merek, / de nincs értelme semminek sem” (József Attila: *Bukj föl az árból*). Hajdú Lilla Réka *Elmerül, Most magamba, Partért kiáltó* című grafikai sorozatának képkockái szintén felfoghatók a József Attila-vers reflexióiként.

A kisgrafikák sokféleségét szemlélve utalok még a szobrokat (*Toporci Madonna*), az épületeket, köztük a zsámbéki premontrai kolostor templomát (*Zsámbék*), és építészeti figurális díszítványokat bemutató alkotásokra (*Török–Magyar*), a grafikusok közt Szepessy Béla, Palásti Erzsébet és Ürmös Péter. A szabadkai szecessziós Raichle-palota szív alakzatot formázó kovácsoltvas kapuja a tárgya Havasi Tamás egy felesége részére készített ex librisének (*Raichle-kapu*).

A humort és játékosságot ötvöző betűgrafika példája az „Ex libris Orr Iván” feliratú, ábrájában névre utaló, ún. beszélő ex libris. Az alkotó Szabó Henrietta.

A tárlaton szerepelnek hommage-grafikák – Petőfi Sándor, Bíró Lajos, Holló László portréival –, de maga a teljes kiállítás is tekinthető széles körű érintettség, a grafikusok nagy részvételi aránya miatt a magyar kisgrafika műfaja előtti tiszteletadásnak. A képzelet és a valóság határán tett közös utazásunk végére érve a művek nyújtotta vizuális élmény, a felfedezett motivikus találkozások, a képek interpretációja lehetőséget ad az önmagunkkal és egymással való szembenézésre, viszonyaink, kapcsolódásaink újragondolására. Így alakíthatja, formálhatja gondolkodásunkat *A hely szelleme* (Kun Péter). Nem térhetünk haza üres kézzel, magunkkal viszünk egy-egy képi elemet, elejtett gondolatfoszlányt, emléknymot, üzenetet, hiszen „ami az embert igazán megérinti, nem múlik el nyomtalanul” (Bodor Ádám).

Köszönöm a figyelmet!

Vasné dr. Tóth Kornélia

A cikkhez kapcsolódó további képek újságunk hátsó borítóján láthatók.

AZ APJA NYOMDOKAIBA LÉPŐ NAGY ÁRPÁD DÁNIEL (1922–1985) GRAFIKUS CENTENÁRIUMA

Nagy Árpád Dániel – Nagy Árpád grafikus fia, Nagy Arisztid testvére – 1922. június 5-én, 100 éve született Gödöllőn.

Nagy Árpád Dániel rézmetszete, C2 (1972),
op. 150, 117×78

Középiskoláit Csongrádon végezte és a budapesti Iparművészeti Főiskolán folytatott művészeti tanulmányokat 1938–1943 között. Tanárainak névsorában kiváló művészpédagógusokkal találkozunk, köztük Domanovszky Endrével, Haranghy Jenővel. Legfőbb mestere édesapja, Nagy Árpád (1894–1959) mérnök, iparművész, ötvös, grafikus volt, aki a család megélhetését Csongrádon ötvösként biztosította, de emellett alkotott grafikákat, szobrokat, festményeket is. Az apa személyes vonatkozású ex librisei, alkalmi grafikái mintegy élettrajzi fonalul szolgálnak a család tagjaival, így Nagy Árpád Dániellel kapcsolatosan is.

Az op. 175. számú Nagy Árpád-grafika 1940-ből Árpád Dániel iparművész-növendék számára készült, aki apja nyomdokain haladva ötvösnek tanult Budapesten – amint erre a domborító kalapács is utal.

A II. világháború idején, 1943–45-ben Árpád Dániel katonai szolgálatot teljesített. Erről is több Nagy Árpád-grafika tanúskodik, ezek egyike 1943. évi katonai szolgálatra való bevonulása (1943. X. 1.) alkalmából készült; ezen kaszárnyakapuban posztoló ór látható, mellette testes kiképzőtiszt, aki éppen rárivallni készül a még civil ruhás újoncra (op. 241). Egy grafika – hadikórház kapujával – tudósít arról is, hogy Dániel megsebesült, a gyógyulás után aztán visszatért a frontra, és majd 1945-ben érkezett végleg haza: „Megjött Árpi 1945. VIII. 18.” – olvasható az op. 252-es fametszetű kisgrafikán. Ennek szimbolikus értelmű kompozíciójában az előtérben ső-

tét lövészárkokban térdelő férfi katonasapkáját a föld felszínén békés tájban álló asszony, lepkéző kislány, és hívogatóan füstölő kéményű ház felé hajítja.

Nagy Árpád családi grafikái sorában idősebb fia házasságkötéséről is értesülünk, Sziráki Krisztina és Nagy Árpád Dániel 1949. június 4-én tartották esküvőjüket a józsefvárosi plébániatemplomban (op. 277). (Sziráki Krisztina vezetékeve helyesen i-re végződik, a grafikákon többször y-nal fordul elő.)

Nagy Árpád Dániel a művészi pálya helyett a műszakit választotta, tervezőtechnikus lett egy tervezőintézetnél. A grafika szabad idejének kedves elfoglaltságát jelentette. Számos kisgrafikát, főleg ex libriseket készített hazai és külföldi gyűjtők részére.

Nagy Árpád Dániel szignói

A fametszés mellett főként a rézmetszésben alkotott nagyot, aprólékos, letisztult, jól kidolgozott stílusban. Gyakori motívumai a természeti képek, a növény- és állatábrázolások, emellett a portrék. Gondosan metszett betűi például szolgálhatnak sok művész számára. Mintegy 260-ra tehető az általa készített kisgrafikák száma. Életében ezeket szigorú rendben tartotta, műveiről opuslistát vezetett. És nemcsak a saját alkotásainak, hanem édesapja, Nagy Árpád művészi hagyatékának is gondos őrzője volt, az ő oeuvre-katalógusát is összeállította.

Figurális ex librisei közül kidolgozottságában kiemelkedik a Lippóczy Miklós nevére szóló, Sárkányölő Szent Györgyöt ábrázoló fametszetű grafika, melyen – egyedi ötletként – a lovag tollal hadakozik a szörny ellen.

Történelmi témájú az Illyés Sándor László nevére alkotott, Szent László királyunkra emlékező lap, mely László király és a leányrabló kun történetét örökíti meg. Illyés Sándor László és neje, Németh Erzsébet részére több újévi lap is készült.

Nagy Árpád Dániel fametszete, X2 (1969), op. 130, 60×103

Portrégrafikái közül kiemelkednek művességükkel a Sós Irén részére Julius Caesart megörökítő lap, a Berzsenyi Dániel költőt és Michelangelo Buonarroti szobrását, festőművészt idéző in memoriam lap.

Foglalkozásjelölők a Takáts László és a Csorba Béla nevére szóló ex librisek, utóbbin műszaki rajzolóval. Az Illyés Sándor jogász nevére szóló grafikákon gyakori motívum szakmájára utalóan a paragrafus.

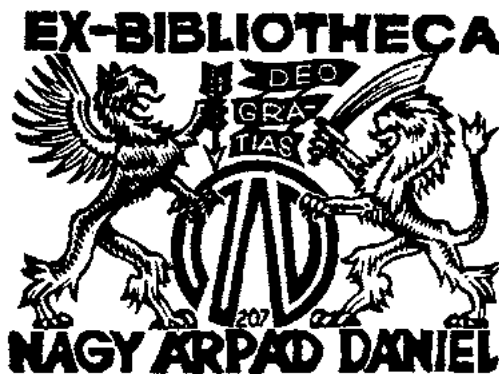
Szépségével kiemelkedik a Bondárné Rázga Kornélia részére metszett rózsaszál. Dorogi Márton rézmetszetű könyv-

jegyén levélfüzérkeretben darumadár egyik lábát felemelve könyvet tart. Az ex librisek egy különleges típusára, a névre utaló ábrájú, ún. beszélő ex librisre példa a Galambos Ferenc nevére galambot ábrázoló grafika.

A neves esztergomi gyűjtő, Katona Gábor számára szóló lapokon központi szerepet kap a hajózási tematika, a tenger, a vitorlás hajó motívuma.

Árpád Dániel saját maga nevére is alkotott ex librist és alkalmi grafikát. Több újévi, PF-lapja ipse fecit grafika természeti képekkel, a béke, a bőség motívumaival. Az 50. születésnapja (1972) alkalmából maga számára készített grafikán a portréja látható a következő, az ókori spártai Túrtaiosztól származó, az élet kihívásaival való szembenézésre sarkalló idézettel: „két lábát hát jól megvetve maradjon az ember / földjén, ajka fölött összeszorítva fogát”.

1974-ben elhunyt öccse, Arisztid, akinek tiszteletére a portréjával alkotott emlékgrafikát (op. 181). Nem sokkal testvére halála után a saját maga részére is készített rézmetszetű in memoriam lapot (op. 190). Ezen a művész – a kompozíció középpontjába helyezett – nagyméretű szignóját griff és oroszlán tartja, a címeres ex librisek mintájára. A felirathoz a neve és születési dátuma szerepel, kihagyva a halálozás idejét („In memoriam Nagy Árpád Dániel, Gödöllő, 1922. 06. 05. – ...”). Ritkaság, hogy grafikus a maga számára megalkossa a saját in memoriam lapját! Ezt később fába metszve ex librisként is terjesztette, a következő szövegváltozattal: „Ex-bibliotheca Nagy Árpád Dániel” (op. 207).

Nagy Árpád Dániel fametszete, X2 (1976), op. 207, 28×38

Kisgrafikai munkássága ismert lett szélesebb körben is, kisgrafika tárlatokon 1963 óta szerepelt hazánkban és külföldön egyaránt, műveit többször kiállították többek között Grazban, Comóban. Kongresszusi grafikái közül kiemelkedik a dániai (helsingöri) XIV. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszusra (1972) Illyés Sándor László részére Hamletet ábrázoló, és a Katona Gábor számára az 1978-as svájci (lugarói) kongresszusra alkotott lap.

Nagy Árpád Dániel 1985-ben hunyt el. A grafikai munkássága által számunkra nyújtott esztétikai élmény, a felénk közvetített örök érvényű üzenetek nem hagyják, hogy neve feledésbe merüljön.

IRODALOM

Réthy István: *Nagy Árpád Dániel*, In. *A Kisgrafika Barátok Köre jubileumi évkönyve 1959–1969*, szerk. Galambos Ferenc, Budapest, 1969., 140.

Ujászai Róbert: *Nagy Árpád kisgrafikai munkássága*, Oppidum, Csongrád, 2020. (különlenyomat)

Vasné dr. Tóth Kornélia

GRAFIKÁK A SAVARIA URBANISZTIKAI NYÁRI EGYETEM HALLGATÓINAK

A felsőfokú ismeretterjesztés évtizedek óta egyik bevált formája az 1870-es évektől Angliából Európa-szerte elterjedt nyári egyetem, mely népszerűségét annak is köszönheti, hogy a jeles tudósok, szakemberek előadásai mellett sokféle kulturális programot, országismertető kirándulásokat kínál a résztvevőknek. Magyarország első nyári egyetemét a Debreceni Egyetem szervezte 1927-ben. Ezt követte az esztergomi katolikus (1933), majd Keszthelyen a pécsi Erzsébet Tudományegyetem (1934), Sopronban pedig a József Nádor Egyetem által szervezett nyári egyetem (1937).

Az 1960-as évektől nem a tudományegyetemek, hanem a TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) lett a gazdája ezeknek gyorsan szaporodó 10–12 napos rendezvényeknek. 1981-ben már több mint 20 városban várták a szervezők kitűnő előadókkal, kulturális eseményekkel, kirándulásokkal az érdeklődőket. A kezdeti évek általános programjai gyorsan specializálódtak: Debrecenben például a hungarológia, Szegeden a pedagógia, Egerben a műemlékvédelem, Szombathelyen pedig az első évek (1968) keresése után az urbanisztika lett és maradt máig ezeknek a továbbképzéseknek a központi témája.

Gácsi Mihály rézkarca, C3 (1982), 97×129

Szombathelyen az egyetem zárásakor a rendezők a részvételt igazoló diploma mellett jeles grafikusaink Vas megye, a megyeszékhely egy-egy jellegzetes épületét, hangulatát ábrázoló grafikai lapjaival is kedveskedtek a búcsúzó hallgatóknak. Az 1975-től több mint három évtizedig (2008-ig) tartó szokás mára sajnos megszűnt. A több évtized alkotásainak dokumentációjaként szolgáló lapokból szerencsére többet megőrzött a Pittmann grafikai gyűjtemény, többek között a 100 éve született Reich Károly, emellett Kass János, Gácsi Mihály, Csohány Kálmán, Rozanits Tibor, Varga Nándor Lajos és Balla Margit műveit. 1989-től 2008-ig a szombathelyi Kamper Lajos alkotásait vihették magukkal a nyári egyetem hallgatói.

Az eseményekhez kötődő kisgrafikai lapok sokak által nem ismert példái ezek az alkotások.

Gál József

Kamper Lajos: Tudósok, rézkarc, C3 (2001), 176×92

Csohány Kálmán rézkarca, C3 (1979), 198×146

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

PETRIKOVITS LÁSZLÓ (1901–1972)

Petrikovits László nyíregyházi születésű, 1928-tól Szerencsen élő fogorvos, főorvos, műgyűjtő. A debreceni egyetemen szerzett orvosi diplomát. Szerencsen telepedett le, itt folytatott orvosi praxist nyugdíjba vonulásáig.

Az 1930-as évektől kezdett gyűjteni könyveket, ex libriseket, képeslapokat és bélyegeket. Az érmészet is érdekelte, tagja volt a Magyar Numizmatikai Társulatnak. A gyűjtéssel célja a múlt minél több kultúremlékének megmentése volt a jövő számára. Gyűjteményeihez igyekezett a szükséges szakmai tudást is elsajátítani. Sokat utazott külföldre, ottani múzeumokba, például járt Ausztriában, Németországban, Bulgáriában és Törökországban.

A II. világháborúban gyűjteménye nagy része elveszett, 1951-ben fogott hozzá kollekciónak újbóli kiépítéséhez. Elsőrendűen a könyveket gyűjtötte: régi könyveket, modern szakkönyveket, bibliofil kiadványokat. A könyvritkaságokból sokat juttatott a Sárospataki Református Kollégium híres könyvtárának, illetve az Országos Széchényi Könyvtárnak is. Gyűjtött csigákat, kagylókat és ásványokat, régészeti tárgyakat, emellett Rákóczi- és Kossuth-ereklyéket, néprajzi tárgyakat (kerámiákat, fafaragásokat stb.), régi pénzeket, érmekeket és papírpénzeket. A numizmatikai mellett tagja volt az Országos Magyar Régészeti Társulatnak és a Magyar Néprajzi Társaságnak is. Képeslapgyűjteményét 1951-ben alapozta meg, a Bartók Lajos debreceni antikváriustól vásárolt 9000 darabos kollekcióval. Nagy országos és nemzetközi hírnévre tett szert, nemegyszer kölcsönöztek tőle anyagot kiállításokra. A kezdeményezésére 1967-ben alapított Szerencsi Múzeumnak több mint 400 000 képeslapot ajánlott fel azzal a kikötéssel, hogy a lapokat a későbbiekben sem vihetik el a településről. A múzeum a képeslapok osztályozásában Petrikovits rendszerét követi, öt nagy kategóriát állítva fel: földrajzi, tematikus, üdvözlő, képzőművészeti és a különleges technikával előállított lapok.

Fery Antal rajza (1937), 71×54

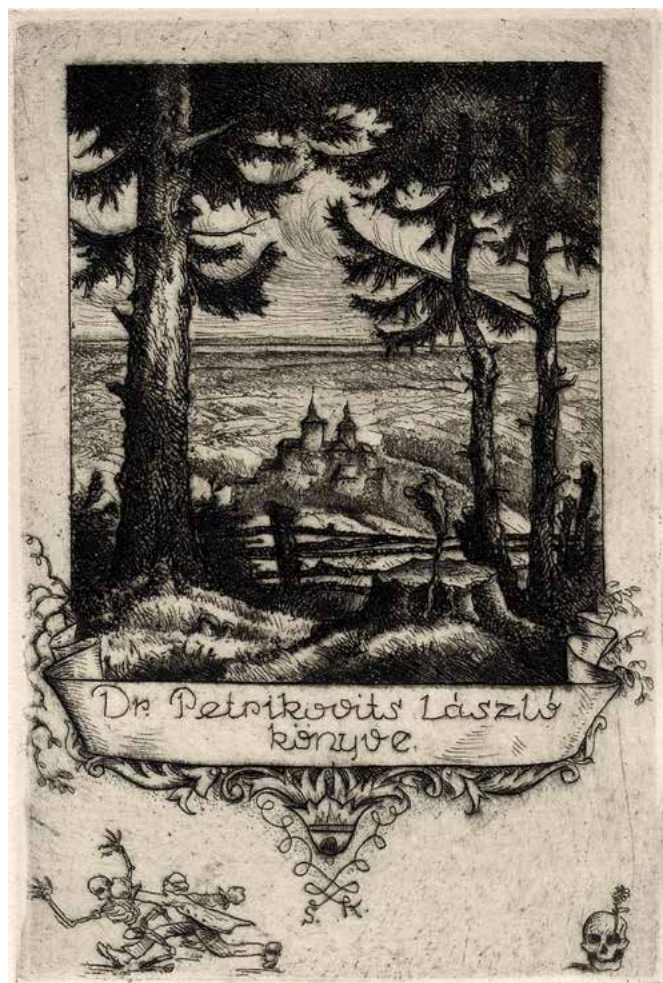
A kisgrafikagyűjtés terén sokat számított, hogy tagja lett az 1932-ben megalakuló Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafika-barátok Egyesületének, a MEGE-nek. A szervezet folyóirata, a

MEGE *Kisgrafika* 1939/2. száma szerint: „Bélyeget és alkalmi bélyeget is gyűjt. Ex librisért bélyeget és fordítva cserél”. A II. világháború után újrakezdve rendszerezettebben folytatta az ex libris gyűjtést, és értelmezte, be is azonosította anyagát. Belépett a megalakuló Kisgrafika Barátok Körébe (1959).

Első lapjait a szerencsi származású Fery Antal készítette, ezek közül legszebbek a bélyeg-, illetve levelezőlap-méretű portré ex librisek, többek között Ady Endre, Arany János, Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Gárdonyi Géza, Jókai Mór, József Attila, Karinthy Frigyes, Petőfi Sándor, Tóth Árpád, Zrínyi Miklós, emellett Liszt Ferenc, Dante, Gutenberg arcképével. Sárkányölő Szent Györgyöt páncélozott lovon ülő és dárdájával sárkányt ölő ifjúnak ábrázolják – így mutatja be Fery Antal grafikája is 1937-ből.

A későbbiekben szélesedett az alkotók köre, György Antal, Stettner Béla, Sterbenz Károly, Lavotha Géza, Nechánszky József is készített Petrikovits nevére ex librist. Fokozatosan gazdagodott a cserelistáján szereplő könyvjegyek száma, a gyűjtő a KBK 1962. évi jegyzékében már harminc fametszetű, harminc klisé és egy litográfiai lapot kínált.

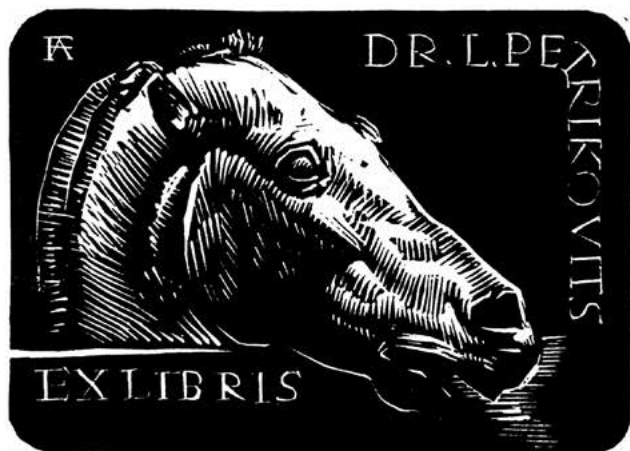
Névre szóló ex libriseinek tematikája tükrözi széles érdeklődési körét, utazásait; a portrék és a szerencsi tájrészlet mellett van köztük az ókori görög világot idéző: Pallasz Athéné dárdával, harci szekér, amfora. Fraknó vára Burgenland egyik legismertebb jelképeként a Rozália-hegység nyúlványán épült, erre a vidékre nyújt rálátást Sterbenz Károly rézkarca.

Sterbenz Károly rézkarca, C3 (1941), 117×78

Érdekesség még a grafikán alul szereplő remarque: bokszesztűs, a halált kiűző alakkal és koponyából kinövő virágszállal.

Más grafikákon is jellemző a halálra utaló motívum: temető keresztelőkkel, a halál Kaszás képében, koponya. Számos ex librisén szerepel madár-, ló-, szarvas- vagy őzabrázolás, mely állatszeretetét tükrözi, foglalkozott ugyanis ezek gyógyításával is.

Fery Antal fametszete, X2, op. 205 (1961), 49×69

Felesége, Petrikovits Lászlóné Petheő Ilona (1904–1979) általános iskolai tanár számára is több ex libris készült, köztük Fery Antal, Stettner Béla alkotásai.

Petrikovits László teljes ex libris kollekciója kb. 20 000 darabot tett ki. Ennek egy részét, kb. 1200 darabot a szerencsi Zempléni Múzeumnak ajándékozta. Az anyagból kb. 500 lapos állandó kiállítás volt látható a múzeumnak helyet adó

Rákóczi-várban, negyvenhat 20. századi grafikustól. Ehhez Semsey Andor írt ismertetőt *Magyar ex libris a XX. században. Vezető a Szerencsi Muzeális Gyűjtemény állandó kiállításához* (1968) címmel. A múzeumban jelenleg Fery Antal ex libriseiből látható állandó kiállítás, aki egyébként halála után in memoriam lapot készített a neves műgyűjtő orvos arcképével. A múzeumlalapító Petrikovits László emlékét ma is őrzi Szerencs lakossága.

IRODALOM

1939. évi cserejegyzék, MEGE Kisgrafika 1939/2. sz., 18.
 1961. évi cserejegyzék, Kisgrafika Barátok Köre, Budapest, 1961. (különlenyomat), 5.
 ARATÓ Antal: Fery Antal „ismeretlen” portré-exlibrisei, Kisgrafika, 1991/1. sz., 9.
 Dr. Petrikovits László, <http://www.szerencs.hu/varos/hiresegeink/365-dr-petrikovits-laszlo>
 GALAMBOS Ferenc: Dr. Petrikovits László, Kisgrafika, 1973/1. sz., 1–7. és Kisgrafika különszám, 1994., 22–24.
 H. R.: Az alapító emlékeztek, Szerencsi Hírek, 2011. október 7., 4. Hírek, Kisgrafika, 2008/3. sz., 9.
 Képeslevezőlap-gyűjtemény, <http://www.zemplenimuzeum.hu/index.php/gujtemenyek/kepesslap>
 PETERCSÁK Tivadar, Dr.: Dr. Petrikovits László 1901–1972., Kisgrafika, 1979/1–2. sz., 34.
 SEMSEY Andor: Magyar ex libris a XX. században. Vezető a Szerencsi Muzeális Gyűjtemény állandó kiállításához, 1968.
 Vasné dr. Tóth Kornélia

VÁRKONYI KÁROLY KISGRAFIKAI ALKOTÁSJEGYZÉKE, VII. (1985–1990)

Rövidítésjegyzék:

exl. = ex libris
 k. = könyve
 lev. lap = levezőlap
 C3 = rézkarc
 L = litográfia
 X2 = fametszet (száldúcmetset)
 X3 = linómetszet
 X6 = plasztikmetset
 P1 = klisé

/2,3 = több dúcra készült nyomat

/a – utólag betoldott grafikák, az időrend megőrzése érdekében

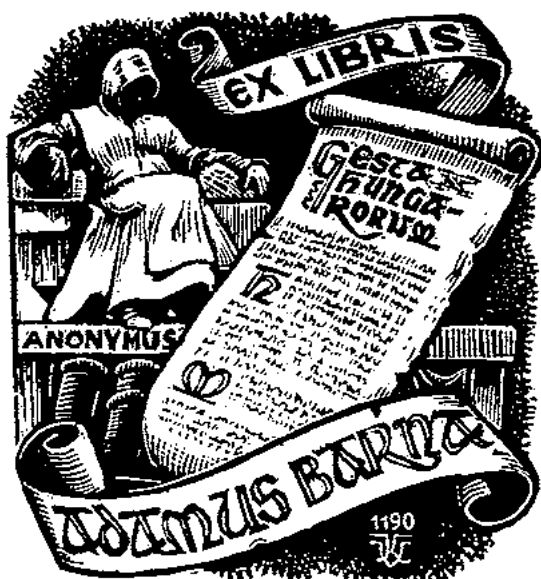
sz×m = szélesség×magasság (a szerző jelölése szerint)

Megjegyzések:

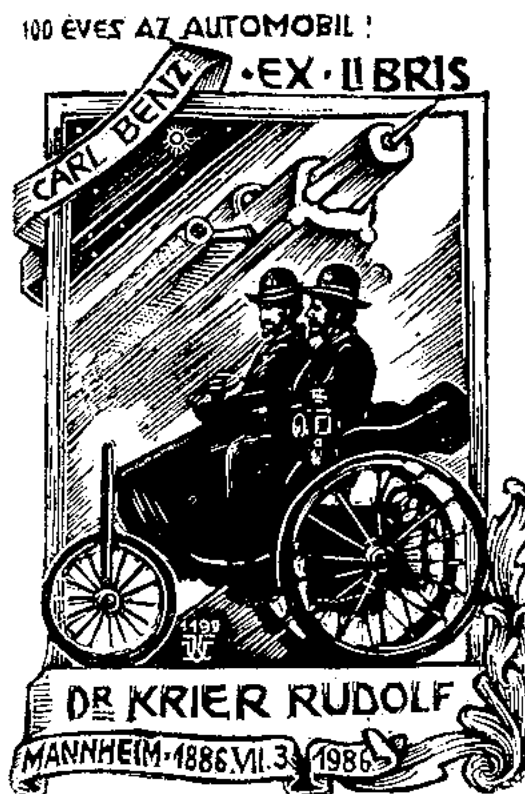
A feliratoknál néhol rövidített, magyarázó szöveg szerepel. Hiányzó méret esetén nem maradt fenn a szerző által ismert példány.

Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)	Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)
1985.				1187.	BUÉK Várkonyiék 1986 (óév seprűn elrepül)	X2	50×80
1180.	Ex libris Várkonyi Zsolt (lőlap, könyvek, régi pisztoly)	X2	52×75	1188.	BUÉK DEÁSZ [nyomda] (nyomdászgriff, bőségszaru)	X2	45×70
1181.	Ex libris Tóthpál István (Petőfi koszorúban, versidézet)	X2	47×125	1188/a.	BUÉK Dr. Vida Klára (kézben kártyalapok) – színes változatban is	X2	51×74
1182.	In memoriam Nicolai Kis M. Tótfalusi 1650–1702 (Szent Biblia)	X2	50×93	1986.			
1183.	Almásy Pál altábornagy emlékére Máriássy Mihályné (kopjafa)	X2	49×94	1189.	Ex libris Eugenius Kundermann, XXI. Int. Exl. Congr., Utrecht 1986 (hírnökből, köré tekeredő szőlőfürtök)	X2	60×113
1184.	Tóthpál Istvánné Homorodalmási Szentpály Ida könyve (a szerelme előtt térdelő Petőfi Sándor alakja)	X2	63×88	1190.	Ex libris Adamus Barna (Gesta Hungarorum, Anonymus)	X2	70×75
1185.	Ex libris Dr. Üsth László (orvos beteget támogat)	X2	48×120	1191.	Ex libris Alma Petz (Int. Exl. Congr. Utrecht 1986)	X2	70×75
1186.	Ex libris Dionysius Dutkay (sátorként nyitott könyv hun énekessel)	X2	105×70				

Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)	Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)
1192.	Ex libris Várkonyi Károly; Int. Exl. Congr. Utrecht (abaújszántói nyaraló, a háttérben az utrechti katedrális tornya)	X2	40×102	1206.	Csengeri Aladár kedves barátom emlékére, 1986. 10. 06. (csontváz kezében fej)	X2	75×105
1193.	Ex libris Bodnár Gyula – Vértesi Katalin (huszáralak, toll)	X2	45×97	1207.	Ex libris Keresi Ferenc (in memoriam Liszt Ferenc)	X2	122×58
1194.	Ex libris Franciscus Keresi, XXI. Int. Exl. Congr. (hordón ülő huszár)	X2	50×100	1208.	Nagy Emilia és Horváth Gyula (esküvői meghívó)	P1	63×99
1195.	In memoriam Andreas Semsey 1917–1986 (ex libriskre tenyere-lő csontvázkéz)	X2	48×85	1209.	Ex libris Zilinyi Vilmos (bagoly könyveken)	X3	65×98
1196.	Ex libris Krajcsi Tiborné (Saint-Exupéry: A kis herceg)	X2	47×94	1210.	BUÉK Prosit! Várkonyiék (pohárral a bátyán)	X2	57×85
1197.	Ex armoris Tóthpál István (kardokkal táncoló magyar vitéz)	X2	47×90	1987.			
1198.	In memoriam Teleki Blanka 1806–1862 (portré koszorúban)	X3	80×125	1211.	Ex libris Dr. Ladislaus Gombos (mulató hajdúk, háttérben a vár)	X2	70×96
1199.	Ex libris Dr. Krier Rudolf (Karl Benz; régi autó)	X2	70×103	1212.	Dalmay Árpád könyve (vágató hun vitéz)	X2	95×65
1200.	Ex libris Dr. Krier Rudolf; XXI. Intern. Exl. Congr., Utrecht (ornamentikus keret, ablakban hulló ex librisek)	X2	75×110	1213.	Szívélyes üdvözléttel Keresi Ferenc (virágcsokrot toló férfi)	X2	72×75
1201.	Ex libris Paul G. Becker; XXI. Exl. Congr., Utrecht (vár, várúr)	X2	70×102	1214.	Ex libris Dr. Josephus Nagy (mikroszkóp)	X2	70×95
1202.	Ex libris Alma Petz (hortobágyi csikós)	X2	65×107	1215.	Kiss Zoltán őrnagy emlékére (villám által kettétört kard)	X3	60×93
1202/a.	Ex libris Zilinyiné Újvárosi Andrea (könyvbe hangjegyet ültető nő)	X2	70×110	1216.	In memoriam drága édesanyám, özv. Várkonyi Károlyné emlékére, 1987. 02. 21. (gyászoló pár a sír előtt)	X3	82×125
1203.	BUÉK Krajcsi Tiborék 1987 (gomba mögött megbújó ördög)	X2	55×90	1217.	Béke, mir, pax, peace, Friede. Egyetértés a béke alapja! (eszperantó csillag, földgömb)	X2	79×108
1204.	Prosit! Mario de Filippis; Arezzo 1987 (bőség a Földre)	X2	74×105	1218.	Ex libris Dr. Lampé László (szikéhez kötött virág)	X2	48×118
1204/a.	Ex libris Dr. Vincze Piroska (virágokat védő kéz)	X2	50×100				
1205.	Megértük együtt az 50 évet, 1986. Várkonyiék (házassági évforduló)	X2	97×57				

Várkonyi Károly grafikája, op. 1190 (adatok a jegyzékben)

Várkonyi Károly grafikája, op. 1199 (adatok a jegyzékben)

Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)	Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)
1219.	Bükkszentkereszt 1987 (a szírtén távcsöves alak)	X2	65×120	1237.	In memoriam Dorothea Becker, Irén u. Karl Várkonyi (gyászoló pár sziluettje)	X3	80×120
1220.	Ex libris Dr. Petrikás Árpád (hárfát pengető kéz)	X2	50×90	1238.	Homonnay István drága barátunk emlékére 1988. márc. 14. (fátörzsből faragott torzó)	X3	72×95
1221.	Ex libris Dr. Ladislaus Szekeres (segítő kéz) – 2 változat	X2	51×72	1239.	Ex libris Mario De Filippis (in memoriam Gabriele D'Annunzio)	X2	
1221/a.	Ex libris Baranyai Ferenc (könyvoszlopon ülő vadász)	X2	37×88	1240.	Szekeres Bence megérkezett (1988. 05. 02.) – a nyomaton té- vesen 1140-es opusszám szerepel	X3	65×98
1222.	Várkonyi Sára megérkezett (mézeskalács szív előtt kislány)	X3	59×83	1241.	Oláh Zoltán [exl.] (könyvbe ve- tett magból kinövő természet)	X2	69×93
1223.	Ex libris Dr. Vida Klára	X2		1241/a.	Ex libris Kocsis Lajos (távcsövező turista)	X2	66×92
1224.	Ex libris Cliff Parfit; English [Centre], Japan (oroszlán) – színezett	X2	59×88	1242.	Ex libris Dr. Zenei József (dallamon csónakázó férfi) – többféle méretben	X3	73×97, 80×107
1225.	Szívélyes üdvözlettel Horváth Gyula 1988.	X3		1243.	Ex libris Ulf Gabel-Jørgensen (hun és viking vitéz)	X2	55×93
1226.	Ex libris Dr. Szeverényi Péter (szívből kinövő virág) – a nyoma- ton téves opusszám szerepel	X3	65×102	1244.	Ex libris Klaus Rödel, XXII. Int. Exl. Congr., Frederikshaven '88 (viking hajó)	X2	85×73
1226/a.	Debreciner Ande[n]ken 10. X. 1987 (csikós a Hortobágyon) – színezett	X3	140×185	1245.	Ex libris Paul G. Becker, XXII. Int. Exl. Congr., Frederikshaven (viking harcos) – többféle ábra- és méretváltozatban	X2	57×107, 52×100
1227.	Ex libris – BUÉK Dr. Boros Edit	X2		1246.	Ex libris Mario De Filippis, XXII. Int. Exl. Congr. (viking hajó)	X2	55×94
1228.	Várkonyi Zsolt (levélfej címerrel)	X2	37×55	1247.	Tornóczky Zoltánka megérkezett (galambon repülő gyerek)	X3	68×90
1228/a.	Várkonyi Attila (levélfej)	X3		1248.	Ex libris Nicolaus Lippóczy Dr., XXII. Int. Exl. Congr. 1988 (dán sellő)	X2	65×95
1229.	Ifj. Várkonyi Zsolt (levélfej)	X3					
1229/a.	Emléklap (25 éve végzett nyom- dászok találkozója – 1988. 05. 20.)	P1	67×80				
1230.	Prosit! BUÉK Várkonyiék (dobókockázó kéz)	X2	118×65				
1231.	Tinódi [Lantos] Sebestyén Áll. Zeneiskola, Nyírbátor (levélfej)	X2	39×56				
1232.	Ex libris Dr. Szekeres László (az orvos könyvbe zárja a csontvázat)	X2	50×80				
1233.	Nőnap köszöntő (nő gyermekkel)	X3	74×125				
1234.	Péterffy Árpád könyve (kopjafát faragó székely)	X2	48×88				
1234/a.	Dr. Vincze Piroska (fejléc)	X2					
1235.	XXI. Nemzetközi Tisza Túra – 1988 (plakát)	X3	105×190				
1235/a.	Dr. Thanhoffer Lajos (fejléc)	X2	35×55				
1236.	Ex libris Balatonfüred, Csopak Tsz	X2					

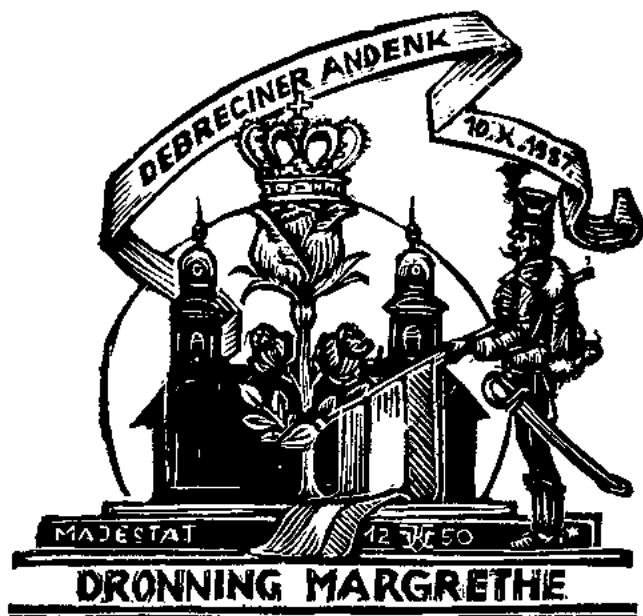

Várkonyi Károly grafikája, op. 1212 (adatok a jegyzékben)

Várkonyi Károly grafikája, op. 1226 (adatok a jegyzékben)

Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)	Opus	Felirat (téma, ábra)	Techn.	Méret (sz×m)
1988–1989				1263.	Nőnap kiemelő (virágból kiemelő nő könyvvel)	P1	65×106
1249.	In memoriam Dominicus Üsth, anno 1989 mensis Iulius (villámcsapás sújtotta ember)	X3	50×106	1264.	Ex libris Dr. Antonius Borsos (orvos védi az anyát és gyermekét)	X2	53×73
1249/a.	Ex libris Kenmoku	X2		1265.	In memoriam Matthias Corvinus (arckép címerrel)	X2	47×87
1250.	Majestat Dronning Margrethe. Debreciner Andenk 10. X. 1987. (debreceni nagytemplom, zászlót hajtó huszár)	X2	77×78	1266.	Ex libris Tóth Levente (diszkoszvető)	X3	53×103
1251.	BUÉK Dr. Tardos Mária (szívformában karácsonyfa) – többféle színváltozatban	X2	62×77	1266/a.	In memoriam Janus Pannonius (mellkép, a kézben írott lap)	X2	50×87
1252.	P.F. 1989 Paul G. Becker (pénzeszacskót tartó kereskedő)	X2	80×115	1267.	Ex libris Iulius Horváth (királlyal mulatozó nő)	X2	52×95
1253.	In memoriam Kovács József Ferenc (villámtól derékba tört fa)	X2	60×75	1268.	Horváth Gyula könyve (királlyal mulatozó nő) – némely nyomaton 1267-es opusszal	X2	95×65
1254.	Ex libris Dr. Kiss Károly (könyvhegyen álló ember)	X2	66×103	1269.	Ex libris Dr. Körösi Ilona (Iustitia, mérlegen a toll és a véső)	X2	50×95
1255.	Ex libris Kovács Kálmán Tibor (lombik, mikroszkóp)	X2	56×70	1269/a.	Ex libris Attila Tibold (férfialak madárral a kezében)	X2	50×103
1256.	BUÉK Várkonyiék (rombolásmentes új évet)	X2	50×85	1270.	Ex libris Dr. Várszegi Asztrik főapát püspök (magvető kéz, Pannonhalma)	X2	70×107
1257.	Üres szám			1270/a.	Ex libris Dr. Stephanus Lenkey (Mikes Kelemen 1690–1761)	X2	48×91
1258.	Ex libris Dr. Mayer József (in memoriam Cervantes)	P1	66×80	1271.	Ex libris Professoris Ladislaus Tringer (görög bölcsek)	X2	60×96
1259.	BUÉK Ex libris Emericus Dobó (nyomdászgriff, Gutenberg-portré)	X3	78×110	1272.	BUÉK Prosit! Várkonyiék 1991 (Egyesült Európát!) – a nyomaton téves opusszám szerepel	P1	60×88
1259/a.	Prosit Várkonyi (hordón ülő akt)	X2		Folytatása következik!			
1990.				Szöveg: Várkonyi Zsolt, szerkesztette: Vasné dr. Tóth Kornélia			
1260.	In memoriam Héthy Lala 1989 (portré)	X3	75×115				
1261.	Ex libris Titus Zoltanus Fekete (Szabolcs vezér)	X2	70×100				
1262.	Ex libris Adalbertus Szökőcs (II. Ludovicus rex, 1516–1526, Mohács)	X2	65×102				

Várkonyi Károly grafikája, op. 1250 (adatok a jegyzékben)

Várkonyi Károly grafikája, op. 1262 (adatok a jegyzékben)

HÍREK

2022. április 20-án vette kezdetét a *Geiger Richárd alkalmazott grafikai munkái a Kner nyomdában* című időszaki kiállítás, melyet dr. Erdész Ádám nyitott meg a Kner Nyomdaipari Múzeumban Gyomaendrődön.

Budapestén az Artézi Galériában a *Közel-Távol* című tematikus tárlat 2022. április 23-ától volt megtekinthető, a művek közt Molnár Icsu István *Naplórészlet* című sorozatának több darabjával. Katalógus is készült.

2022. május 2–3-án kétnapos konferenciára került sor *A magyar grafika évtizede 1961–1971* címmel Miskolcon a Herman Ottó Múzeumban. Az 1960-as évek magyar sokszorosított grafikája kapcsán többek között Hincz Gyula, Kondor Béla, Feledy Gyula, Csohány Kálmán, Pásztor Gábor, Würtz Ádám, Kass János, Rékassy Csaba, Maurer Dóra, Szurcsik János művészetéről és a Dürer Teremben rendezett tárlatokról is előadást hallgathattak meg az érdeklődők.

HÁROM GRAFIKUS TÁRLATA KÖBÁNYÁN

A KKIE (Kőbányai Képző- és Iparművészek Egyesülete) és a KBK kiállítással egybekötött összeövetelére került sor 2022. május 26-án Budapesten a Halom utcában, a kőbányai művészek műtermében. A kiállító alkotók, Kerékgyártó László, Köhegyi Gyula és Ürmös Péter maguk beszéltek a tárlaton szereplő műveikről a szép számmal összegyűlt közönség előtt.

Kőhegyi Gyula fametszete, X2, op. 185 (2007), 66×65

Házigazdaként – a kőbányai egyesületben és a KBK-ban is tag – Köhegyi Gyula tartott általános bevezetőt az ex libris műfajáról és a 20–21. század gyűjtőegyesületei közt a KBK helyéről, majd saját művei közül a történelmi vonatkozású grafikákból adott ízelítőt. A festéssel, plasztikával is foglalkozó nagyváradi származású Kerékgyártó László erős kötődését emelte ki szülővárosához, mely alkotásain is tükröződik. Ürmös Péter többek között építészeti vonatkozású grafikáiból ismertetett néhányat, például a népi építészet fakonstrukcióit bemutatók közül az „1100 éves a magyar népművészet” pályázatra a szentendrei skanzent idéző művet.

Technika tekintetében a tárlat a magas-, mély- és síknyomású lapok gazdag tárházát adta. Kerékgyártó Lászlótól származó grafikai művek is láthatók voltak, és különlegességgént szerepelt Ürmös Péter az olasz G. Carlo Torre részére készített papírmetszete Don Quijote témában.

Vasné dr. Tóth Kornélia

2022. május 27-én nyílt az ajkai Városi Múzeumban Kapolcsi Kovács Csaba *Fabula animae (Lélekmesék)* című kiállítása, melyen 26 egyedi grafika volt látható kapolcsi emberekről. A műveket Padné Szabó Mária mutatta be.

SZECESSZIÓS FESZTIVÁL BUDAPESTEN

A kéthetes fesztivál nyitónapján, 2022. június 11-én Budapesten, a Ráth György-villában egész napos rendezvénnyel, városi sétával, workshoppal, előadásokkal, tárlatvezetésekkel, virtuális kiállításokkal emlékeztek a szecesszió világnapjára; körünkben dr. Horváth Hilda *Szeccsziós BETŰ/S KÉP a mindennapokban* címmel adott elő, érintve többek között képeslapokat, könyveket, folyóiratokat, ex libriseket, meghívókat és menükártyákat. *MINIVARÁZS – Kép és betű a szecessziós ex libriseken* címmel vetített képes kiállítást is létrehozott.

100 éve, 1922. augusztus 8-án született Reich Károly (1922–1988) Kosuth- és Munkácsy-díjas grafikus, kiváló művész. Számos hazai és külföldi kiállításon szerepelt, a magyar és a külföldi irodalom kiemelkedő alkotásai mellett elsősorban ifjúsági könyvekhez készített illusztrációkat. A tiszta, egyszerű, könnyed vonalvezetés, játékoság ex librisein is tükröződik.

A Herman Ottó Múzeum *Évkönyve LX. (2021)* című kötetben olvasható

Reich K. linómetszete, X3 (1972), 68×39

Horváth Hilda tanulmánya *Exlibrisek Tóth József Farkas kisgrafikai gyűjteményéből* címmel, sok képpel. Ebben a könyvtáros, tanár 800 darabos gyűjteményéből szemelget a szerző a korai, címeres ex librisektől kezdve modern külföldi és magyar kisgrafikákat is bemutatva. A mai magyar helyesírási szabályzat szerint különírandó ex libris szót a gyűjtő álláspontra szerint egybeírva használja.

A Varsói Ex libris Galéria 30 éves fennállása alkalmából 2022. április–májusban *szecessziós ex libris kiállítást* rendezett Władysław Owczarzy gyűjtő kollekciójából, melyhez katalógust is megjelentettek. A tárlaton a magyar vonatkozású könyvjegyek sorában többek között Árkay Tessza, Bajor Ágost, Barta Ernő, Kozma Lajos és Sassy Attila alkotásai szerepeltek. További információk olvashatók itt: <https://iochota.pl/artikul/ekslibrisy-secesyjne/1288882>.

Olaszországban, Orvietóban 2022. május 7-től 22-ig újra kiállították a múlt évben Bolsenában megrendezett *Dante 2021* nemzetközi ex libris és kisgrafikai tárlat anyagát, hazánkban Havasi Tamás, Havasi Panna Flóra, Palásti Erzsébet, Ürmös Péter és Varga Edit grafikáival.

A lengyelországi Gliwice város közkönyvtára 2022-ben újra meghirdeti a koronavírus-járvány miatt 2020-ban felfüggesztett *XIII. Nemzetközi Ex libris Pályázat*ot. A beküldési határidő 2022. szeptember 9. (Továbbiak: <https://biblioteka.gliwice.pl/>)

A következő, *XXXIX. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszus* (2022) Kaliforniában lesz 2022. szeptember 11–18. között. Erről korábban már többször hírt adtunk, egyéb részletek az egyesület honlapján (<http://bookplate.org/>) találhatóak.

Összeállította: Vasné dr. Tóth Kornélia

EGYESÜLETI HÍREK

BESZÁMOLÓ A KBK 2022. ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRŐL

A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület 2022. évi, határozatképes közgyűlésére 2022. június 18-án 10 órától került sor a Ferencvárosi Művelődési Központban (1096 Budapest, Haller u. 27.). Ezen 13 fő vett részt.

A közgyűlés törvényes lebonyolításához megválasztottuk levezetőelnöknek dr. Körösi Ilonát, jegyzőkönyvvezetőnek Király Ágneszt, a jegyzőkönyv-hitelesítőket Körösi Ilona és Szász Sándor lettek. Az egyesület ügyvezetője, Antalné Tari Zsuzsanna áttekintése után Vén Zoltán elnöki összegzése, művészeti beszámolója következett, majd a szegedi kör vezetője, Rácz Mária nevében – mivel ő betegség miatt nem tudott jelen lenni – dr. Tebeli Izabella számolt be a tavalyi év szegedi programjairól (utóbbi szövegek külön cikkben olvashatók).

Ügyvezetőnktől megtudtuk, hogy egyesületünk létszáma lényegileg nem változott, jelenleg 80 a jegyzett tag, tagdíjat ebből csak 52 fő fizet. A lemorzsolódó tagokkal levélben fel kellene venni a kapcsolatot. 2021-ben – részben a járvány miatt – kevés alkalmat tudtunk tartani személyes megjelenéssel, főként kiállításokon találkozhattunk.

A közgyűlés elfogadta a felügyelőbizottság által ellenőrzött mérlegbeszámolót. Az előző évekhez hasonlóan továbbra is jellemző az egyesület bevételeinek csökkenése, ezért keresni kell utakat az anyagi helyzet javítására. A kiadások nagy részét a *Kisgrafika* folyóirat tördelése és nyomdai munkálatai (idéntől 110 példány), a postázás és a könyvelő díja teszi ki, a szerkesztő munkáját ingyen végzi. Tari Zsuzsanna köszönétét fejezte ki a színvonalas újságért az egyszemélyes szerkesztőségnek. Honlapunk a *Kisgrafika* számaival folyamatosan bővül, de mással sajnos nem. A Facebookon is elérhetőek vagyunk. A külföldi egyesületekkel az újság révén is tartjuk a kapcsolatot, küldünk és mi is kapunk néhány országból lapot.

A közgyűlésen személyi változás történt a felügyelőbizottságban, Mészáros Gáborné lemondásával posztját a jövőben Stockinger József tölti be Körösi Ilona és Tebeli Izabella mellett.

A jelen levő tagokból (a szegedi és az ajkai titkárral kiegészülve) operációs bizottság alakult a jövőbeni megújulás érdekében, melyre ötletként hangzott el a könyvtárak, a múzeumok, az iskolák és a kisgrafikát is készítő grafikusok taggabb körének megszólítása; akár a fotósok, a fotózás felé is kiterjeszthetnénk az érdeklődési körünket, képeslapterveket is készíthetnénk grafikusaink stb.

A közgyűlést röviddel 12 óra előtt berekesztettük.

Vasné dr. Tóth Kornélia

BESZÁMOLÓ

A KBK 2021-ES MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Kedves KBK-tagok!

Mielőtt belekezdenék az elmúlt év művészeti vonatkozású eseményeinek taglalásába, egyperces néma felállással emlékezzünk a 2021-ben elhunyt dr. Zenei József szegedi, Pittmann Ildikó szombathelyi és dr. Gombos László budapesti tagunkra! Ez évben búcsúztunk Gyulai Líviusz grafikusművésztől is.

Az egész világon terjedő koronavírus-járvány miatt a 2021. évi rendes közgyűlésére a szokott tavaszi időpont helyett 2021. július 10-én került sor a Ferencvárosi Művelődési Központban (1096 Budapest, Haller u. 27.), ez eredményesen lezajlott.

A megvalósult kisgrafikai események, kiállítások közül kiemelek néhányat.

2021. február 16-án Budapesten az Art9 Galériában nyílt meg az Ürmös Péter grafikusművész, a KBK volt elnöke nyugdíjba vonulása alkalmából rendezett *Minores, maiores* című kiállítás.

2021-ben 110 éve született és 10 éve hunyt el *Kopasz Márta* nemzetközi híró festő- és grafikusművész. Mindkét évfordulón a KBK szegedi csoportja ünnepélyes megemlékezést tartott Szegeden.

Egy kerty Covid inka címmel 2021. május 31-től június 30-ig Vén Zoltán kiállítása volt megtekinthető Budapesten a Galéria 12 Kávészó és Borbárban 80. születésnapja alkalmából.

A 75 éves *Szunyoghy András* grafikusművész, tanár, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja munkásságát bemutató kiállítás volt a Vajdahunyadvár Galériában 2021. július 27. – augusztus 26. között.

2021. szeptember 27-étől Budapesten a Csokonai Művelődési Ház Palota Galériájában rendezték *Kerékgyártó László* képzőművész kiállítását, melyen kisgrafikák is szerepeltek.

Az Ajkai Kisgrafika Barátok Köre és a Nagy László Városi Könyvtár és Szabadidő Központ szervezésében 2021. október 8-án *Illusztris illusztrációk* címmel nyílt tárlat ismert grafikusok által illusztrált könyvekből, emellett ex librisekből.

Az 52. *Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus* alkalmából Budapesten a Csokonai Művelődési Házban október 17-ig a Szent István Bélyeggyűjtő Kör két tagjának gyűjteményéből és a művelődési ház vallási témájú archív grafikai anyagából (köztük Kerékgyártó László, Köhegyi Gyula, Palásti Erzsébet, Szántay Marianna és Ürmös Péter munkáiból) mutattak be válogatást.

A pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban 2021. november 5-én Csabai Tibor grafikusművész nyitotta meg a 65 éves Ürmös Péter *Orbis Graphicus Meus (Az én grafikai világom)* című jubileumi kiállítását.

2021 novemberétől Budapesten a Csokonai Művelődési Házban és a Pestújhelyi Községi Házban a 2021-ben elhunyt Gyulai Líviusz tiszteletére rendeztek tárlatokat.

2021. december 7-én nyílt Budapesten, a Körösi Csoma Sándor Köbányai Kulturális Központban *Kerékgyártó László Festészet, kisgrafika, jelfák* című kiállítása.

A *Kisgrafika* folyóirat – hála Vasné dr. Tóth Kornélia szerkesztői munkájának – egész éven át emléket állított a 20 éve, július 13-án elhunyt Várkonyi Károly debreceni grafikusművésznek azzal, hogy részletekben közölte kisgrafikai alkotásjegyzékét.

A KBK-tagok külföldi szerepléseire ezúttal nem térek ki, újságunk iránymutatóként szolgál a fontosabb hazai és külföldi

di eseményekhez, érdemes nyomon követni a benne szereplő híreket, pályázatokat. Hadd hívjam fel például a figyelmet a 2022. szeptemberre tervezett 39. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszusra, mely Kaliforniában lesz.

Mindenkinek köszönjük az egész éves munkáját!

Vén Zoltán elnök

A KBK SZEGEDI CSOPORT 2021. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Online megemlékezések levélben a tagoknak:

Januárban Sterbenz Károly (1901–1993) és Bordás Ferenc (1911–1982), februárban Vecserka Zsolt (1941–2016) és Vadász Endre (1901–1944) grafikusművészekre emlékeztünk.

Dr. Zenei József tagtársunk 2021. február 19-én, 84 éves korában sok szenvedés után örökre megpihent.

Májusban volt Albrecht Dürer (1471–1528) grafikusművész évfordulója.

Programjaink:

Március: Kopasz Márta (1911. okt. 26. – 2011. márc. 5.) festő- és grafikusművész sírjánál koszorúztunk halálának 10. évfordulóján a Református temetőben.

Május: összejövetelünkön dr. Zenei József (1937–2021) Bakacsi Lajos kisfilmjével és nevére készült ex librisekkel emlékeztünk. Vecserka Zsolt 50 db kisgrafikáját tekintettük meg.

Június: Gratuláltunk Bakacsi Lajos művész tagunknak, aki a rajzpedagógus tárlaton Szeged város díját kapta.

Dániel Viktor (1926–2001) 75 db alkotásából kamarakiállítás nyílt.

Szeptember: Vén Zoltán (1941. aug. 14–) grafikusművész, körünk elnökének munkásságát méltatta Rác Mária, 100 db kisgrafikájából kamarakiállítás volt megtekinthető.

Október: Kékesi Lászlónak (1919–1993) domborművet állítottak Szarvason – ifj. Kékesi László levelének ismertetése.

Október 4. László Anna (1946. okt. 4. – 2019. febr. 18.) 75. születésnapja alkalmából sírján virágot helyeztünk el a Belvárosi temetőben.

Október 26. Kopasz Márta szülőházánál megemlékezett dr. Szalai István volt polgármester és koszorút helyezett el a KBK szegedi csoportja, Szeged Város Polgármesteri Hivatala, a Szegedi Szépművészeti Céh.

A Somogyi-könyvtárban Sikaláné Sánta Ildikó igazgatónő és Rác Mária diavetítéssel emlékezett Kopasz Márta és László Anna művészeinkre, grafikai alkotásaikból november 12-ig kiállítás volt megtekinthető.

Mészárosné Vilmának és Stockinger Józsefnek Takács Erika és Zboján Rózsa városnézést tartott.

November: Szabó András festő- és grafikusművészt 70. születésnapja alkalmából a Móra Ferenc Múzeum kiállítóhelyén, a Fekete házban rendezett kiállításán köszöntöttük e hó 5-én.

Kopasz Márta linómetszete,
X3 (1982), 87×73

König Róbert Munkácsy-díjas grafikusművészre, körünk volt elnökére Bakacsi Lajos emlékezett.

December: Mikulás.

Ezek mellett augusztus 11-én 8 fővel kirándultunk Budapestre: a Gross Arnold Galéria, a sziklatemplom, a Múpa, a Nemzeti Színház megtekintése.

Rác Mária szegedi titkár

SUMMARY

Sándor Györffy: „Faces and Masks”. The Exhibition of '57 Erzsébet Palásti

The opening of Erzsébet Palásti's exhibition took place in the Palota Gallery of the Csokonai Cultural Centre in March 2022. Twenty-seven faces or masks (behind them, Erzsébet Palásti's face) could be seen in the exhibition. Among the faces, prophets, apostles, sibyls and shamans were featured.

Dr. Kornélia Tóth Vas: The IVth Small Graphic Biennial in Hatvan (2022) Has Opened

Hundreds of works were sent to the small graphic competition in Hatvan, and more than 150 of them (made by nearly one hundred graphic artists) were selected by the jury for the exhibition. These quality works made with traditional reproductive techniques show that the genre of small graphic plays an important role in our world today.

Dr. Kornélia Tóth Vas: The Centenary of Árpád Dániel Nagy Who Followed in the Footsteps of His Father

Árpád Dániel Nagy was the son of graphic artist Árpád Nagy and brother of Arisztid Nagy. He worked as a design technician, but he also made numerous small graphics in his free time, especially bookplates to collectors from Hungary and abroad. He excelled in woodcuts and copper engravings.

József Gál: Souvenir Graphics to the Students of the Savaria Town Planning Summer University

Summer universities have been a well-trying form of higher education for decades. In addition to presentations in different topics, summer universities offer a number of cultural programs as well. Participants receive a diploma for taking part in the events. Unfortunately, the custom of giving souvenir graphics, which lasted for several decades, has come to an end.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Bookplates of Famous Collectors in the National Széchényi Library. László Petrikovits (1901–1972)

Dentist, art collector László Petrikovits lived in Szerencs and collected a number of books, ex-libris, postcards and other objects. He had numerous bookplates made by Antal Fery (who lived in Szerencs, too). He obtained a collection of ca. 20 thousand bookplates and gave a part of them to the Museum of Szerencs (Zemplén).

Zsolt Várkonyi – Dr. Kornélia Tóth Vas: The Opus List of the Small Graphics of Károly Várkonyi (VII.)

On the occasion of the approaching 20th anniversary of the death of Károly Várkonyi (1913–2001), we publish his entire small graphic opus list in the journal *Kisgrafika*, including the present issue. The list was compiled by Zsolt Várkonyi – the artist's son – based on the extant graphics and the artist's notes. The text was edited and prepared for publication by Dr. Kornélia Tóth Vas.

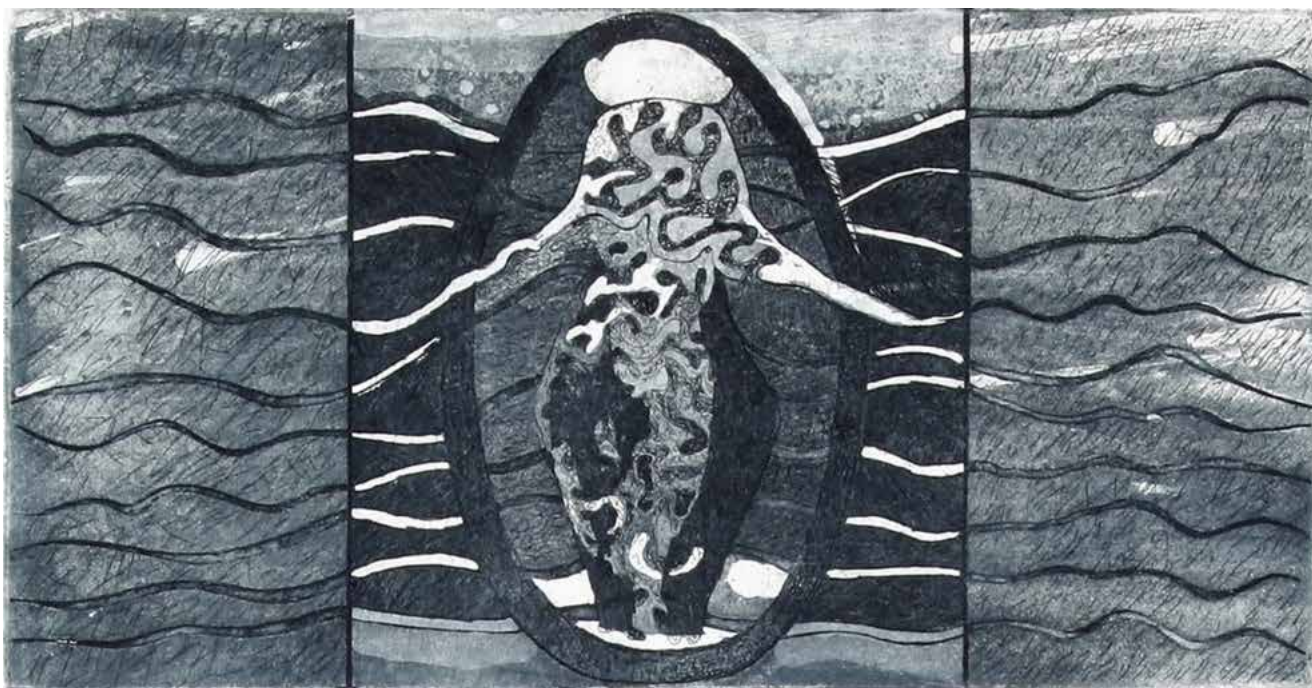
News, Society Matters

Kertész Dániel: *A Mester és Margarita 1.*
C3+C5 (2022), 200×120

Kertész Dániel: *A Mester és Margarita 4.*
C3+C5 (2022), 200×120

Szolláth Katalin: *Bukj föl az árból Istenem (József Attila verséhez)*, C3+C5 (2021), 107×206